

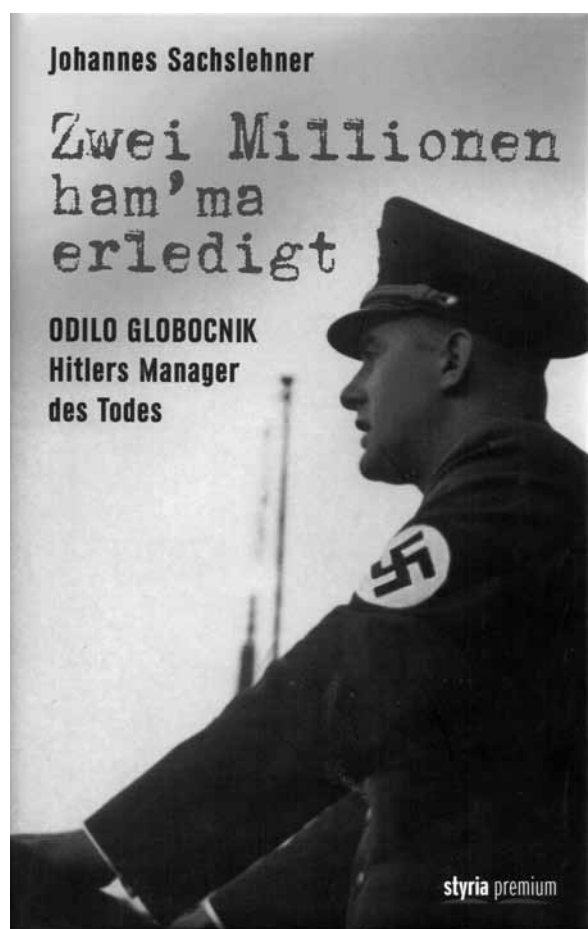
Hitlerjev menedžer smrti

Sachsenlehner, Johannes: *Zwei Millionen ham'ma erledigt: Odilo Globocnik – Hitlers Manager des Todes*. Wien: Styria, 2014. 367 strani. (Styria Premium)

Začnimo oceno knjige, ki bi se v prevodu glasila *Dva milijona smo jih posprav'l. Odilo Globocnik, Hitlerjev menedžer smrti* s citatom iz uvodnih strani (str. 11.): »Zgodba Odila Globocnika je zgodba mladega Avstrijca, ki nikakor ni hotel biti Avstrijec. Avstrija, tako je menil mladenič, rojen v Trstu in ki je odraščal na Koroškem, naj bi bila napačna domovina; njegova prava domovina je Nemčija. Za dosego tega cilja je postal veleizdajalec ter pomagač nacističnega režima, postal izvrševalec milijonskega umora. Odilo Globocnik je bil mož povelja, pravi pravcati stroj povelja. Izpolnjeval je povelja in poveljeval, da, njegova strast je bilo povelje. Če povelje ni bilo jasno, se je počutil negotovega in je svoje predpostavljene prosil za pojasnilo...«

Rod osrednjega lika knjige izvira iz Tržiča, ki je bil po avtorjevem mnenju nekoč nemški jezikovni otok na Gorenjskem. Praded je bil Rochus (Rok) Globotschnig, zdravnik v Tržiču, ki je kot ranocelnik leta 1809 sodeloval v avstrijskih bojih proti Napoleonu. Že kot veteran je leta 1825 dobil sina Franca Jožefa, ki je postal profesor na realni gimnaziji v Ljubljani. Slednjemu se je leta 1870 rodil sin Franc, zdaj že s priimkom Globočnik, ki je postal častnik v avstro-ogrski vojski. Ko pa se je v Vršču (Banat) kot nadporočnik poročil, je moral iz aktivne vojaške službe izstopiti, saj ni mogel plačati predpisane kavcije (kot dokaz, da bo zmožni družini zagotoviti stanu primerno življenje). Iz nadporočnika je postal poštni uradnik ter se z mlado ženo naselil v Trstu. No, in tu se je po dveh deklicah leta 1904 rodil deček, ki je bil krščen z imenom "Odilo Lothar Ludovicus". Starša, Franz in Anna Globočnik sta očitno bila predana staronemško-germanski mistiki: neki bavarski vojvoda iz rodu Agilofingovcev se je imenoval Odilo; rod je obstajal že pred letom 700. Toliko o rodu in različicah pisanja priimka ter času, ko je bil Trst »avstrijsko okno v svet«.

Leta 1913 je Franz Globočnik v poštni službi napredoval, postal *Postoberoffizial* (višji poštni oficial), v primku opustil strešico ter postal Globocnik. Ob začetku prve svetovne vojne je bil vpoklican in je hitro napredoval. Sina Odila je leta 1915 poslal na vojaško nižjo realno šolo v St. Pölten. Bil je dober učenec, v šolski matriki je

priimek zapisan kot Globočnik. A z zlomom monarhije leta 1918 je zamisel o častniški karieri ugasnila. Družina se je iz Trsta preselila na Koroško in najstnik Odilo se je vpisal na strojni oddelek obrtne šole v Celovcu. V času plebiscitnih bojov je zajadral v avstrijske »nemško-nacionalne« vode, se spoznal z eno leto mlajšim Friedrichom Rainerjem (poznejšim koroškim *gauleterjem*), s katerim sta (p)ostala prijatelja do smrti.

Potem, ko je Globocnik uspešno delal pri raznih koroških podjetjih, se je začel vse bolj navduševati za nacizem in v začetku 1931 vstopil v nacistično stranko. Slednja je bila v Avstriji kmalu prepovedana ter razpuščena, a Odilo je svoje delo v prid nacizma nadaljeval ilegalno. Avstrijska policija ga je sicer večkrat zaprla, a vsakokrat je bil kmalu izpuščen. Očitno je bil uspešen ilegalec in že sredi 1934 je vstopil v SS. Kot ilegalec je pogosto potoval in zanimivo je, da se je, ko je prenočeval v hotelih, na *Meldezettel* (prijavni list, str. 30) podpisoval s strešico, kot Globočnik. V nacistični avstrijski ilegalni hierarhiji – kjer so ga »po domače« poimenovali z vzdevkom *Globus* – je napredoval hitro. Neznansko zanimivo je branje na str. 49-51, kako sta se poleti 1936 Globocnik in Rainer peš, čez zeleno mejo, odpravila na Obersalzberg. Namesto prijazne dobrodošlice ju je Hitler sprejel

kar trdo, kritiziral samovoljo avstrijskih nacistov ter zahteval popolno poslušnost. Ko sta se tako – precej potrta – spet peš vračala domov v Avstrijo, je Rainer svojemu prijatelju povedal tole: »Dragi Globus, položaj je preprost. Če bova naredila napako, naju bo Führer poslal v koncentracijsko taborišče. Če pa bova zadevo opravila prav, bova pa Führerju lahko pomagala.« Že prej je bilo dogovorjeno, da ju bo zastopstvo koroškega gaua (*Gauleitung*) čakalo v Anifu in tu sta poročala o svoji dogodivščini na Obersalzbergu ter predvsem o Hitlerjevi zaželeni strategiji. Tako so se zedinili, da bodo sledili Hitlerjevim navodilom ter začeli sodelovati z avstrijsko *Domovinsko fronto* (*Vaterländische Front*).

Na tem mestu moram seveda preskočiti številne nadrobnosti, zaradi katerih si je Globocnik nabral številne zasluge in takoj po *Anschlussu* postal *Gauleiter* na Dunaju. A tu je ravnal – če prav razumem, predvsem finančno – tako samovoljno, da je bilo preveč celo za nacistično hierarhijo. Po hudih spopadih z finančno inšpekcijo je bil Globocnik končno kot *Gauleiter* razrešen ter v oktobru 1939 poslan v zasedeno Poljsko v Lublin. Tedaj ni bil le poveljnik SS, temveč tudi celotne policije: Gestapa, varnostne policije (*Sicherheitsdienst*, SD), redne policije, mestne policije in žandarmerije. Njegova naloga je bila iztrebljanje Judov, uničenje poljske inteligence, dobava prisilnih delavcev za industrijo ter izseljevanje Poljakov, germanizacija ter naseljevanje Ukrajincev. Mimogrede je omenjeno tudi naseljevanje koroških Slovencev, pregnanih iz Koroške, a tega načrta Globocniku ni uspelo uresničiti. Sicer pa se zdi, da je bil prav Globocnik tisti, ki je bistveno prispeval k izgradnji plinskih celic v koncentracijskih taboriščih. A vse to je bilo – če bi kdo takrat zmogel gledati in videti objektivno – pravzaprav kontraproduktivno: končni rezultat je bil vse močnejši partizanski odpor.

V opisu teh krutih dogajanj je nekaj nekako komičnih vložkov, ki pa zaradi svoje protislovnosti zvenijo groteskno. Namreč, Globocnik je bil ves ta čas samski, po arijskih rasnih načelih pa bi moral biti že zdavnaj poročen in moral bi imeti množico rasno čistih otrok. Ker pa je bil vseskozi prav v vrhu SS, je v vseh Globocnikovih poročno-zakonskih zadevah nastopal tudi njegov šef, Heinrich Himmler. Razdrta zaroka ter zadevna astronomska odškodnina, nacistična »ljubezen« ter ravnanje po kodeksu časti SS je izvrstno opisano v posebnem poglavju na str. 144-157.

V septembru 1943 je Himmler Globocnika predstavil v Trst, ki je postal glavno mesto Operacijske cone Jadransko primorje (*Operationszone Adriatisches Küstenland*). V poglavju *Ein Duo infernale – mit Friedrich Rainer in Triest* (Peklenski duo – s Frierichom Rainerjem v Trstu) je opisano, kako sta si zdaj – oba še vedno

tesna prijatelja – razdelila civilno in policijsko oblast. Slednja je lokalno delovala predvsem v tržaški Rižarni, akcijsko pa po vsej Primorski (str. 316-327) ter v sodelovanju z nemško vojsko ter s slovenskimi domobranci, srbskimi četniki in ukrajinskimi vlasovci (str. 324) preganjala partizane (prim. str. 321 z znano fotografijo: general Kübler, Gauleiter Rainer in SS-Gruppenführer Globocnik). Nekako mimogrede – ne da bi Himmler kakor koli nasprotoval – se je Globocnik dne 22. oktobra 1944 v Celovcu vendarle poročil in ena od poročnih prič je bil Friedrich Rainer.

Oba, Rainer in Globocnik sta se za *nacistično stvar* borila neomajno, prav do konca. Šele 30. aprila 1945, po Hitlerjevem samomoru, sta se odpravila iz Trsta ter se v koloni tovarnjakov prebila prek Karnijskih Alp na Koroško, kamor sta prispela 4. maja. Ko je dva dni pozneje Rainer oblast predal, je tudi Globocnik slekel uniformo SS. O svoji usodi si ni delal nobenih utvar. Nekemu znancu je povedal tole (str. 342): »Dva milijona smo jih posprav'l. Verjetno bom zdaj za to moral plačati.« Tako se je Globocnik z Rainerjem ter skupino častnikov SS umaknil na planino Mösslacher Alm. Tam jih je (seveda zaradi izdaje) dne 29. maja aretirala skupina angleških vojakov. A še preden so Angleži vse ujetnike identificirali, je Globocnik storil samomor s ciankalijem.

Knjiga, ki je dobro dokumentirana, je težko, a izvrstno branje. Sicer ne razloži, pa vendar dobro opiše miselnost človeka, ki mu je politični sistem postal nadomestilo za vero. Globocnik je v svojega boga nasilja, Hitlerja, veroval brezpogojno. Ko se je institucionalizirano nasilje zrušilo, tudi življenje zanj očitno ni imelo nobenega smisla več ...

Marjan Kordaš